① דאמר קרא °לא תחנם "לא תתן להם חנייה בקרקע. האי "לא תחנם" מיבעי ליה ② דהכי קאמר רחמנא לא תתן להם חן! א"כ לימא קרא "לא תחונם", מאי "לא תחנם"? שמע מינה תרתי. ואכתי מיבעי ליה דהכי ③ אמר רחמנא *לא תתן להם מתנת של חנם! אם כן לימא קרא "לא תחינם", מאי "לא תחנם"? שמע מינה כולהו. תניא נמי הכי: "לא תחנם" - לא תתן להם חנייה בקרקע. דבר אחר "לא תחנם" - לא תתן להם חן. דבר אחר "לא תחנם" - לא תתן להם מתנת חנם. ומתנת חנם גופה תנאי היא, *דתניא °לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי, אין לי אלא לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה, לגר במכירה מנין? תלמוד לומר תתננה או מכור. לעובד כוכבים בנתינה מנין? תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי. נמצא אתה אומר: אחד גר ואחד עובד כוכבים בין בנתינה בין במכירה, דברי ר' מאיר. רבי יהודה אומר *דברים ככתבן, לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה. שפיר קאמר ר"מ? ור' יהודה אמר לך: אי סלקא דעתך כדקאמר ר"מ, לכתוב רחמנא תתננה ואכלה ומכור, "או" למה לי? שמע מינה לדברים ככתבן הוא דאתא. ור"מ - ההוא לאקדומי נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים. ור' יהודה - כיון דגר אתה מצווה להחיותו וכנעני אי אתה מצווה להחיותו, להקדים לא צריך קרא: ד"א לא תחנם לא תתן להם חן: מסייע ליה לרב, דאמר רב* אסור לאדם שיאמר כמה נאה עובדת כוכבים זו. מיתיבי: מעשה ברשב"ג שהיה על גבי מעלה בהר הבית וראה עובדת כוכבים אחת נאה ביותר, אמר °מה רבו מעשיך ה'! ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס הרשע, רק שחק ובכה. רק - שהיתה באה מטיפה סרוחה, שחק - דעתידה דמגיירא ונסיב לה, בכה - דהאי שופרא בלי עפרא. ורב? אודויי הוא דקא מודה, דאמר מר *הרואה בריות טובות אומר ברוך שככה בריא בעולמו. ולאסתכולי מי שרי? מיתיבי: °ונשמרת מכל דבר רע - שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה, באשת איש ואפי' מכוערת, ולא

לא תתן להם חן. שלא יאמר כמה עובד כוכבים זה נאה: **א"כ לכתוב לא תחונם.** בקריאתו מלא דמשמע לשון חנינה והוא חן: **מאי לא תחנם.** חסר קרי ביה לא תחנם לשון חניית קרקע: **תניא נמי.** דכולהו ילפי מהאי קרא לא תתן להם חנייה מדלא כתיב תחונם קרי ביה תחנם לא תתן להם חן קרי ביה לא תחונם לשון חנינה והיינו חן מתנת חנם קרי ביה לא תחינם לשון חנם: **לגר אשר בשעריך.** גר תושב שקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח ונבילה מותרת לו ואתה מצווה להחיותו דכתיב בגר ותושב (ויקרא כה) וחי עמך: **ת"ל או מכור.** וקאי אגר דלעיל מיניה לגר תתננה ואכלה או מכור: **לעובד כוכבים בנתינה מנין ת"ל תתננה או מכור לנכרי.** ודרוש לתרוייהו אנכרי דאי לדברים ככתבן אתא דלעובד כוכבים אסור לתתנה הכי איבעי ליה למכתב תתננה ואכלה לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי דלא מצי לאוקומי קרייה דנתינה אנכרי: **ולעובד כוכבים במכירה.** אבל בחנם אסור ליתן לו שום מתנה: **ופרכינן ור' יהודה הא ודאי שפיר קאמר ר"מ** · דבין מכירה בין נתינה איכא למישדינהו אעובד כוכבים ואגר: **או.** חלוק הוא: **לאקדומי נתינה דגר.** אם יש גר בשעריך לא ימכרנה לעובד כוכבים והכי אתא "או" למשמע הכי: לגר אשר בשעריך תתננה והוא עיקר מצוה או אם אין גר, מוכרה לעובד כוכבים:

ולא

דאמר קרא לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע. דריש נמי מהאי קרא בסמוך שלא ליתן להם חן ושלא ליתן להם מתנת חנם ותימה דמלתא מיירי בכולהו עובדי כוכבים וכן משמע בסוגיין בסמוך וקשה דהאי לא תחנם בשבע אומות דוקא כתיב דכתיב (דברים ז) ונשל גוים רבים מפניך החתי וגו' וכתיב לא תכרות להם ברית ולא תחנם, ולא תתחתן בם ובפרק הערל (יבמות דף עו.) מוקמינן ליה בשבע אומות דבגירותן לית להו חתנות דכתיב עוד בתריה כי יסיר את בנך ואמרינן בספ"ק דיבמות (דף יז.) ובסוף האומר בקידושין (דף סח: ושם) דלרבנן דלא דרשי "כי יסיר" לרבות כל המסירין לא ילפינן מהאי קרא שאר אומות למימר דלא תפסי בהו קידושין דהא האי קרא בז' אומות כתיב וכן לא תחיה כל נשמה וי"ל דודאי בכל הנך קראי איכא טעמא רבה דלא מצינן לאוקמינן אלא בז' אומות (א) ולא תחיה כל נשמה ליכא לאוקמי בשאר אומות דבהדיא כתיב בהו והיו לך למס ועבדוך וכן "כי יסיר" לרבנן דלא דרשי טעמא דקרא סברא הוא לאוקמי בשבע אומות דמסירי טפי וכן "לא תתחתן" ליכא לאוקמי אלא בשבע אומות *שהרי כל שאר אומות מותרין לבא בקהל בגירותן חוץ מאותם שאסר הכתוב מצרי עמוני ומואבי אבל מתנת חנם ונתינת חן וחנייה אין שום טעם לחלק בין שאר עובדי כוכבים לז' עממים מיהו קשיא דכריתת ברית שכתוב אצל "לא תחנם" אי בשאר אומות איירי הכתיב (מלכים א ה) גבי שלמה וחירם מלך צור ויכרתו ברית שניהם ועוד דמשמע כל שאר אומות לא הוזהרו על כריתת ברית דהא בגבעונים כתיב (יהושע ט) בקרבי אתה יושב ואיך אכרות לך ברית משמע הא בשאר אומות מותר וי"ל דלא תכרות ברית נמי לא קאי אלא בשבע אומות וטעמא רבה איכא ועניינא דקרא נמי מוכח דכתיב ונשל גוים רבים ועצומים ממך מפניך החרם תחרימם לא תכרות להם ברית ואיכא למימר דכיון דבשעת כיבוש קיימי בלא תחיה שלא בשעת כיבוש קיימי באיסור כריתות ברית א"נ משום דאדוקי בעבודת כוכבים טפי אבל שאר אומות לא: **אחד** גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה. הכא משמע דלכ"ע איכא למדרש תתננה ומכור אדלעיל מיניה ואדבתריה ואפילו רבי יהודה לא פליג אלא משום או וה"נ דרשינן פרק איזהו נשך (ב"מ דף סא.) את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך דשדינן בנשך ובמרבית אכסף דלקמיה ואאכלך דלבתריה וקשה מ"ש מההיא דפרק קמא דקידושין (דף לב:) גבי מפני שיבה תקום והדרת פני זקן דלא שדינן תקום והדרת אשיבה ואזקן ויש לומר דהתם לא שייך נמי תקום גבי פני וקל להבין ואין להקשות מאותן מקראות שאין להם הכרע (יומא דף נב:) והסימן מהם (ב) מ"ש שא"א פירוש מחר משוקדים שאת ארור וקם דאמאי לא אמרינן דקיימי אתרוייהו דהתם לא שייך פירושו בזה כמו בזה שאם טובה שאת אם תיטיב יהיה שאת לשון נשיאות עון ואם עונה אם לא תיטיב יהיה שאת לשון פורענות כמו נשא אשא להם וכן ארור אפם כי עז אם אפם מוסב לארור אינו מקלל אלא אפם ואם אפם מוסב על כי עז נמצא מקלל וכן וקם אי קאי אהעם נראה שיזנו אחרי אלהי נכר ואי קאי אהנך שכב וגו' רמז לתחיית המתים ול"ע משוקדים וממחר ואין לשם שום חלוק משמעות *ובירושלמי מוסיף פסוק שאין לו הכרע בני יעקב באו מן השדה כשמעם או כשמעם ויתעצבו ולשם יש חילוק משמעות דאי כשמעם קאי אבאו משמע שבאו בלא עת ואי כשמעם קאי איתעצבו א"כ באו בעתם ולאחר שבאו כשמעם אז ויתעצבו: **רבי** יהודה אומר דברים ככתבן. תימה לר' יהודה למה לי "לא תחנם" לאסור מתנת חנם ותיפוק לי' מהכא וי"ל "דלא תחנם" אצטריך ליתן בו לאו והאי דהכא נמי איצטריך לעשה אי נמי איכא למימר דהאי דהכא איצטריך לגלות על נתינה דגר שהיא מתנה ממש ולא נתינה בדמים והקשה ריב"ם דהכא אסר מתנת חנם לעובד כוכבים לר' יהודה ובפרק כל שעה (פסחים דף כב. ושם ד"ה ור') מוקמינן ההיא דשולח אדם ירך לעובד כוכבים כר' יהודה ותירץ רבי דבתוספתא* תניא גבי מילתיה דר' יהודה דהכא בעובד כוכבים המכירו מותר מפני שהוא כמוכרו לו והא דאמרי' בפרק הדר (עירובין דף סד:) דא"ל לההוא עובד כוכבים טול גלוסקין מאילעא ואע"פ שלא היה מכירו כדמשמע התם שאני התם שהיה מהלך עמו בדרך וא"ת למאן דאסר וכי לית ליה ההיא *דמפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום וי"ל דדרכי שלום אין זו מתנת חנם וא"ת ולמאן דשרי וכי לית ליה ההיא *דהעובדי כוכבים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין וי"ל דקרא מיירי שאינו מחיה באותה מתנה, כי אף אם לא יתן לו כלום, לא ימות: **ורבי** מאיר ההוא איצטריך לאקדומי נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים. וא"ת וכי אם יש לו לאדם חפץ למכור יתננו לגר קודם שימכרנו לעובד כוכבים והלא אפי' לישראל אינו מצוה על כך וי"ל דדוקא נבילה שאינו שוה אלא דבר מועט לישראל שלא היו עובדי כוכבים מצויים ביניהם ולגר היא שוה הרבה כשאר בשר: **להקדים** לא צריך קרא. וא"ת כיון דמסברא יש לנו להקדים נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים למה נכתבה נתינה דגר כלל מכ"ש ממכירה דעובד כוכבים ידעינן ליה וי"ל דאי לא כתיב נתינה דגר הוה אמינא דאסור ליתן לו נבילות כדי שיתן לב להתגייר לגמרי: **הרואה** בריות טובות אומר כו'. בירושלמי אומר אפי' גמל נאה סוס נאה חמור נאה אומר ברוך שככה לו בעולמו:

שלא

[לקמן סד.]

פסחים כא: ב"ק מא. חולין קיד:

[פסחים שם כג: מכר לקמן סד.]

[ערכין יד. ע"ש]

תהלים קד*

ברכות נח:

[ושם אי' ברוך שככה לו בשלמו וכ"ה בטור שו"ע או"ח סימן רכ"ה ובירושל' שבגיליון תוספ' דהכא ד"ה הרואה]

[פרק ג]

[גיטין סא.]

[לקמן ס.]

צה א מיי' פ"י מהל' עכו"ם הלכה ד:

צו ב מיי' שם ופרק ג מהל' זכיה ומתנה הלכה יא סמג עשין פד טור שו"ע יו"ד סי' קנא סעיף יא:

צז ג מיי' פ"י מהלכות עכו"ם הל"ד ופ"ג מהל' זכייה ומתנה הל"א:

צח ד ה מיי' פ"י מהל' עכו"ם הל"ד טור שו"ע יו"ד סימן קנא סעיף יד:

צט ו מיי' פ"י מהל' ברכות הל"ג סמג עשין כז טור שו"ע או"ח סימן רכה סעיף י:

ק ז מיי' פכ"א מהלכות איסורי ביאה הל"ב סמג לאוין קכו טור שו"ע אה"ע סימן כא סעיף א:

רבינו חננאל

[גמ'] מנא לן שנאמר לא תחנם ש"מ לא תתן להם חנייה בקרקע וש"מ לא תתן להם חן. אסור לישראל לומר עובד כוכבים זה נאה הוא או עובדת כוכבים אבל נזדמן לו בקרן זוית שלא במתכוין וראה ורוצה לאודויי ולומר ברוך שככה לו בעולמו כדרך שאומר על האילנות שפיר דמי. אבל לתת לעובד כוכבים מתנה בחנם תנאי היא ור' מאיר מתיר ור' יהודה אוסר דתניא לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך וגו' אחד הגר ואחד העובד כוכבי' בין במכירה בין בנתינה. ר"י אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה כדכתיב או מכור לנכרי: ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו בפנויה באשת

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דאמר וכו' בז' אומות דלא תחיה: (ב) שם ד"ה אחד וכו' והסימן מהם מ"ע שא"ו פירוש:

[וע"ע תוס' יבמות כג. ד"ה ההוא בשבעה ותוס' מגילה דף יד: ד"ה דאגיירא ותוס' סוטה לה: ד"ה לרבות]

[וע"ע בתוס' יומא נב: ד"ה ופסחים דף כב: ד"ה שאת ובחולין קיד: ד"ה או וב"מ סא. ד"ה קרי ובפסחים כא: ד"ה לכותב]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דאמר וכו' שהרי כל שאר האומות מותרים. עי' טורי אבן מגילה דף יד: ד"ה דאגיירא:

נושא/מבנה (של הגמ')

= סדרה של הלכות שנלמדו מהפסוק "לא תחנם"

△ קושיות (של הגמרא שקדמו לו)

נושא

מח' ר"מ ור' יהודה האם אסור לתת מתנת חנם לגוי:

לר"מ = מותר

לר"י = אסור

מבנה

◇ לגר/לנכרי

נושא

לא תתן להם חן: איסור מחמאות לגוי

נושא

איסור הסתכלות בדברים הגורמים הרהורים אסורים

תוס' - מבנה

= שאלות